

Kansen voor glastuinbouwcomplex Terneuzen?

Marc Ruijs

Bij Terneuzen (Westdorpe) is een projectlocatie glastuinbouw (LOG) voorzien van 215 ha. Het LEI heeft in het kader van het Transforum Agro en Groen-project 'Ontwikkeling van een Agribusiness cluster in de kanaalzone Gent Terneuzen' onderzocht wat de betekenis is van de huidige glastuinbouwketen in en rondom Terneuzen en welke kansen LOG Terneuzen biedt om uit te groeien tot een toekomstig glastuinbouwcomplex.

Achtergrond

De vraag over het toekomstperspectief van een glastuinbouwcomplex in Biopark Terneuzen is beantwoord op basis van drie deelvragen:

1. wat is de huidige situatie van de glastuinbouwketen in en rondom Terneuzen?
2. welke kansen zijn er voor een glastuinbouwcomplex?
3. welke factoren bepalen de kansen van een glastuinbouwcomplex?

De eerste deelvraag wordt in dit artikel niet behandeld. Deelvragen 2 en 3 zijn vanuit een macro- en een microbenadering bekeken.

Nederlands perspectief

In de macrobenadering is vanuit (inter)nationale ontwikkelingen en trends een perspectief geschetst voor een glastuinbouwcomplex in Terneuzen. Het Ruimtelijk Planbureau stelt dat het kopiëren van clusters, zoals beoogd voor Biopark Terneuzen, niet of nauwelijks mogelijk is: 'Clusters zijn weinig maakbaar en er zijn geen gouden regels die de veronderstelde clusterpotenties rechtvaardigen. Daarnaast is de samenhang tussen clustering en economische groei inhoudelijk en ruimtelijk bijzonder complex.'

Vanuit Nederlands perspectief ligt LOG Terneuzen niet in een traditioneel glastuinbouwgebied. Ten opzichte van handels- en marktplaatsen ligt de locatie voor glasgroentebedrijven minder gunstig en voor sierteelbedrijven zelfs ongunstig. De locatie is in principe ook te klein voor vestiging van handels- en distributiebedrijven.

Op het gebied van duurzaamheid heeft de locatie wel pluspunten, vanwege de beoogde levering van restwarmte, rest-CO₂ en (gezuiverd) water door de procesindustrie in het havengebied Terneuzen. Echter, door schaalvergroting en ontwikkelingen in het energiebeleid en de energiemarkt kiezen grootschalige bedrijven steeds meer voor hun eigen energie- en watervoorziening. Daarnaast hechten ondernemers sterk aan autonomie en flexibiliteit. Voor CO₂ geldt dit evenwel niet. Voor de overige locatiefactoren, zoals klimaat, grondprijs, vestigingsklimaat en omgeving springt LOG Terneuzen er niet veel gunstiger uit dan andere vestigingslocaties in Zuidwest-Nederland. Wel staan alle overheden positief tegenover de komst van glastuinbouw.

Belgisch perspectief

Vanuit Belgisch perspectief is Terneuzen een interessante locatie, omdat in België een specifiek ruimtelijk beleid ten aanzien van de glastuinbouw ontbreekt. De Vlaamse bedrijven zijn gemiddeld kleiner en zijn minder georganiseerd. Nieuwe technologieën worden toegepast, maar de verspreiding verloopt langzamer. De voor Vlaamse telers hoge grondprijs en grote kavels kunnen hen mogelijk weerhouden. De levering van restwarmte, rest-CO₂ en (gezuiverd) water biedt perspectief, omdat schaalvergroting en het zelf organiseren van deze voorzieningen nog in de kinderschoenen staan.

Microbenadering

In de microbenadering zijn 21 stakeholders (in de keten) in Nederland en Vlaanderen gevraagd naar hun visie over LOG Terneuzen als vestigingsplaats voor glastuinbouw-bedrijven en voor hun eigen activiteiten. Op basis van deze interviews is een SWOT analyse gemaakt. De sterke en zwakke punten (korte termijn) en de kansen en bedreigingen (langere termijn) zijn in figuur 1 weergegeven.

Figuur 1 SWOT-analyse LOG Terneuzen

<i>Sterke punten</i>	<i>Zwakke punten</i>
<ul style="list-style-type: none"> - snelle beschikbaarheid van grote kavels op korte termijn; - lagere grondprijs dan elders in Zuidwest-Nederland; - veel zon(uren) en (gemiddeld) gematigde temperaturen: gunstig voor teeltproces; - lagere infectiedruk: gunstig voor een schonere productiewijze; - voldoende arbeidsaanbod (Nederland en Noord-Vlaanderen); - levering van rest-CO₂ en (gezuiverd) water vanuit procesindustrie; - dichtbij afzetgebieden in Frankrijk en Zuid-Engeland (kanaaltunnel); - breed politiek draagvlak voor glastuinbouw. 	<ul style="list-style-type: none"> - eerder potentiële nevenvestiging voor Nederlandse ondernemers dan hoofdvestiging; - hoge grondprijs en grote kavels voor Belgische ondernemers; - grootschalige bedrijven kiezen eerder voor eigen energievoorziening; - beperkte mogelijkheden voor warmteopslag in de bodem (aquifer) belemmert toepassing 'energiearme kassen'; - mindere luchtkwaliteit en beperkte beschikbaarheid bronwater voor gietwater doeleinden; - grote afstand tot locaties van toelevering, handel en distributie; - kleine omvang en productenmix voor vestiging toelevering, handel of transport; - geen (glas)tuinbouwcultuur aanwezig.
<i>Kansen</i>	<i>Bedreigingen</i>
<ul style="list-style-type: none"> - mooi gebied als toonaangevende ondernemers zich vestigen; - gunstige locatie voor Belgische tuinders, mogelijk wel psychologische barrière; - overloopgebied voor te saneren solitaire bedrijven in Zeeland en Noord-Brabant; - een 'hub' (verzamel- of collectiepunt) voor handel en distributie, indien productielocatie minimaal tweemaal zo groot en met voldoende productenmix; - gezamenlijke aanpak van verschillende ketenpartijen: ondernemers zien als partners in planontwikkeling en realisatie; - aandacht voor landschappelijke inpassing van de bedrijven. 	<ul style="list-style-type: none"> - beschikbaarheid van alternatieve projectvestigingen op korte en middellange termijn; - restwarmtelevering beperkt flexibiliteit voor ondernemers bij veranderende energiemarkt; - onvoldoende arbeidsaanbod met kennis van en affiniteit met de glastuinbouw; - beleidsmakers sturen sterk op ambities en inrichting van LOG Terneuzen, echter onvoldoende (h)erkend door ondernemers; - onvoldoende snel vollopen van LOG; - onduidelijkheid over toekomstige bestemming door uitbreiden havenbedrijven kunnen de glastuinbouwfunctie inperken.

Conclusie

De analyse geeft aan dat glastuinbouw, handel- en distributiebedrijven geen directe voorkeur hebben voor LOG Terneuzen als vestigingslocatie. Hoewel de grondprijs relatief laag is, het klimaat gunstig en levering van restwarmte, rest-CO₂ duurzaamheidsvoordelen biedt, mikken de bedrijven op andere, logistiek gunstiger gelegen locaties. De snelle beschikbaarheid van grote kavels in LOG Terneuzen kan voor glastuinbouwbedrijven toch de doorslag geven.